

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/2594	06 december 1994

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 48/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubricceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

bla [REDACTED]

[REDACTED]
Kolonel - KLu

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/2594 d.d. 06 december 1994

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

48/94

(Afgesloten 061400 DEC 1994)

Internationale vredesinspanningen

De internationale Contactgroep is het afgelopen weekeinde bijeen geweest. Bij die vergadering is het voorstel besproken de Bosnische Serviërs toe te staan een "speciale band" met Servië te sluiten, indien zij alsnog akkoord zouden gaan met de voorstellen van de Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina. Naar verluidt zou deze "speciale band" in de praktijk de vorm van een confederatie tussen de Bosnisch-Servische gebieden en Servië zelf kunnen aannemen.

Zoals bekend wordt in het opdelingsvoorstel van de Contactgroep 51% van het Bosnische grondgebied toegewezen aan de Moslims en Kroaten, zodat de Serviërs, die momenteel 70% van het land beheersen, in geval van aanvaarding een aanzienlijk gebied zouden moeten opgeven. Overigens werd door de Franse minister van Buitenlandse Zaken Juppé ook de mogelijkheid open gelaten dat Serviërs en Moslims in bilateraal overleg, en binnen de verdeling 51:49%, de door de Contactgroep voorgelegde grenzen zouden kunnen bijstellen. Zijn Britse ambtgenoot Hurd onderstreepte dat, indien de strijdende partijen de nieuwe voorstellen van de Contactgroep niet aanvaardden, UNPROFOR zich "binnen enkele weken" uit Bosnië-Herzegovina zou terugtrekken. Opheffing van het embargo op wapenleveranties aan de Bosnische regering zou dan onvermijdelijk zijn.

Inmiddels zijn de recente voorstellen van de Contactgroep door Hurd en Juppé voorgelegd aan de Servische president Milosevic. Deze heeft zich achter deze voorstellen opgesteld. De Bosnische regering heeft echter onderstreept dat niet alleen het originele, maar ook het bijgestelde vredesvoorstel van de Contactgroep zou neerkomen op het belonen van de Servische agressie in Bosnië-Herzegovina. De Bosnische vice-president Ganic heeft het voorstel om die reden "onaanvaardbaar" genoemd.

Zoals bekend hebben de Bosnische Serviërs reeds afgelopen zomer de in het verdelingsvoorstel van de Contactgroep vervatte territoriale concessies afgewezen. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat zij nu, nadat zij bij Bihac nieuwe militaire successen hebben behaald, wèl bereid zouden zijn ruim 20% van het door hen beheerste gebied op te geven. Daarbij moet worden onderstreept dat de "speciale band" die de Contactgroep voor ogen staat, in beginsel niet ten koste zou gaan van de staatkundige integriteit en soevereiniteit van Bosnië-Herzegovina.

Kennelijk hoopt de Contactgroep dat Milosevic additionele druk wil uitoefenen op de Bosnische Serviërs om met dit jongste voorstel in te stemmen. Onderstreept moet echter worden dat Milosevic er tot op heden niet in is geslaagd de Bosnische Serviërs tot een flexibeler opstelling te bewegen. Er zijn geen redenen om aan te nemen dat hij in de nabije toekomst wèl succes zal boeken.

In besprekingen die de speciale VN-afgeezant voor het voormalige Joegoslavië, Akashi, het afgelopen weekeinde heeft gevoerd met de Bosnische regering en de Bosnische Serviërs, is eens te meer gebleken dat er geen sprake is van toenadering in de standpunten van beide partijen over een eventuele vredesregeling. De Bosnische regering blijft aandringen op een staakt-het-vuren rond Bihac en het legeren van UNPROFOR langs de grenzen tussen Bosnië-Herzegovina en Kroatië, om grensoverschrijdende militaire activiteiten van Kroatische Serviërs tegen te gaan. Zij wijst echter een in tijd en plaats onbeperkt staakt-het-vuren af, omdat dit de huidige, voor de Moslims nadelige, militaire verhoudingen zou bevriezen. De Bosnische Serviërs daarentegen stellen, om dezelfde reden, een onmiddellijk staakt-het-vuren voor onbeperkte tijd als voorwaarde voor vervolgonderhandelingen. Bovendien eisen zij een gelijke behandeling met de Moslims en derhalve het recht op een confederatie met Serviërs elders in het voormalige Joegoslavië, omdat de Bosnische Kroaten wèl dit recht wordt toegekend ten opzichte van Kroatië.

Ook tijdens deze besprekingen is gebleken dat beide partijen de neutraliteit van UNPROFOR in twijfel blijven trekken. Zo stelde Ganic dat de VN het recht heeft verspeeld te bemiddelen, omdat UNPROFOR niet in staat is gebleken de status van Bihac als "veilig gebied" af te dwingen. De Bosnisch-Servische president Karadzic wees er van zijn kant op dat UNPROFOR tot op heden niet in staat is, ondanks gedane toezeggingen, de berg Igman bij Sarajevo te demilitariseren. Bovendien zou UNPROFOR niet in staat zijn de betrokkenheid van reguliere Kroatische eenheden in Bosnië-Herzegovina tegen te gaan. Op grond daarvan stelde Karadzic niet bereid te zijn tegemoet te komen aan de pleidooien van de VN voor concessies van zijn kant.

De NAVO heeft bekend gemaakt dat enkele dagen lang de controle op naleving van het verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina is onderbroken boven de gebieden waarvan bekend is dat er zich radargeleide luchtdoelwapens bevinden. Inmiddels is medegedeeld dat de beperking verband hield met het bezoek van VN-SG Ghali aan Sarajevo. Een andere overweging zal echter zijn gelegen in het toenemende aantal incidenten dat de afgelopen weken heeft plaatsgevonden. Hoewel het aantal luchtdoelwapens dat in het bezit is van alle strijdende partijen, maar met name de Serviërs, niet is gestegen, zijn de afgelopen weken in toenemende mate doelzoekradars geactiveerd. Ook zijn kort na de Servische luchtaanval op Bihac voor het eerst Servische SAM-wapens op NAVO-vliegtuigen afgevuurd. Onderstreept moet worden dat met name de Serviërs de opschorting zullen beschouwen als een indicatie dat een einde van de controle op naleving van het vliegverbod nu in de praktijk tot de mogelijkheden is gaan behoren.

Overigens is het aantal bevestigde schendingen sinds het begin van het verbod opgelopen tot ruim 2000; het werkelijke aantal is vermoedelijk vele malen hoger. Het betreft hier vrijwel uitsluitend helikoptervluchten, die door alle partijen zijn uitgevoerd. Het grote belang van de Serviërs is echter dat zij bij opheffing van de controle op naleving van het verbod, als enigen (ongestraft) gebruik zouden kunnen maken van gevechtsvliegtuigen (van Banja Luka en mogelijk zelfs van Udbina).

Bosnië-Herzegovina

Op 1 december heeft bij Livansko Polje (Herzegovina) een troepenbeweging van Bosnisch-Kroatische eenheden (HVO) plaatsgevonden. Deze hebben kennelijk een poging gedaan de toegang tot de vallei van Knin (hoofdstad van de Krajina, de "Servische Republiek" in Kroatië) in handen te krijgen. Volgens UNPROFOR zijn zij mogelijk daartoe gestimuleerd door een opgetreden verzwakking van de Servische positie ter plaatse, die wellicht verband houdt met het overbrengen van Servische eenheden naar Bihac. Relevant is dat reguliere Kroatische eenheden (HV) bij bovenvermelde operatie betrokken waren. Op de televisie van de Krajina zijn inmiddels leden van de HV getoond, die bij de acties door de Serviërs krijgsgevangen zouden zijn. Volgens de krijgsgevangenen zouden de betrokken HV-eenheden ook via Bosnisch-Servisch gebied de Krajina hebben betreden.

Wellicht doelde Karadzic bij zijn bovenvermelde beschuldigingen, dat Kroatië militair betrokken is bij de strijd in Bosnië-Herzegovina, op dit incident. Dit betrof echter een kleinschalige operatie. Vermoedelijk zijn de beweringen van Karadzic vooral van politiek-propagandistische aard. Het lijkt echter weinig twijfel dat er nog Kroatische militairen in Bosnië-Herzegovina aanwezig zijn. Zij zijn echter geïntegreerd in de Bosnisch-Kroatische strijdkrachten (HVO). Hun aanwezigheid en betrokkenheid bij de strijd kan derhalve nauwelijks direct worden vastgesteld.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Christopher heeft verklaard dat zijn land onvoldoende belangen heeft om zich militair in de strijd in Bosnië-Herzegovina te mengen. Hij noemde als belangrijkste Amerikaanse doel te voorkomen dat het conflict zich uitbreidt naar andere delen van het voormalige Joegoslavië. Christopher onderstreepte dat een eventuele verheviging van de Servische onderdrukking van de Albanese meerderheid in de voormalig autonome provincie Kosovo een "vastberaden" reactie van zijn regering tot gevolg zou hebben.

Overigens heeft de toekomstige (republikeinse) Amerikaanse Senaatsvoorzitter Dole gesteld dat UNPROFOR zo snel mogelijk moet worden teruggetrokken. Vervolgens moeten in zijn visie relatief grootschalige luchtaanvallen worden uitgevoerd op Servische stellingen. Onderstreept moet worden dat de Serviërs aan dergelijke uitspraken juist een argument kunnen ontleen om een eventuele terugtrekking van UNPROFOR te vertragen en/of te blokkeren teneinde daarmee militaire acties tegen Servische doelen te voorkomen. De aanwezigheid van UNPROFOR- en ander internationaal personeel in Bosnië-Herzegovina biedt de Serviërs bovendien mogelijkheden door middel van (feitelijke) gijzelname de internationale gemeenschap onder druk te zetten en tot concessies te bewegen.

Evenmin als de Serviërs, hebben de Bosnische Moslims in de huidige omstandigheden reden om in te stemmen met de aftocht van UNPROFOR. Het merendeel van de Moslim-burgerbevolking blijft afhankelijk van humanitaire hulpverlening, waarbij UNPROFOR assisteert. Bovendien biedt de aanwezigheid van UNPROFOR de Moslims mogelijkheden de Servische terreur aan de kaak te stellen tegenover de buitenlandse publieke opinie. Tenslotte biedt de aanwezigheid van UNPROFOR-eenheden in sommige door de Serviërs opgeëiste gebieden (zoals de oostelijke enclaves) een zekere bescherming tegen nieuwe Servische agressie. Om die reden moet worden aangenomen dat Bosnische burgers en mogelijk ook militaire eenheden het eventuele vertrek van UNPROFOR zouden proberen te verhinderen.

Het parlement van Herceg-Bosna, de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina, heeft besloten het "rechtssysteem en de staatsinstellingen" van die republiek te versterken. Dit besluit is opmerkelijk, omdat de Kroaten juist enkele weken geleden met de Moslims waren overeengekomen de staatsinstellingen van de gezamenlijke Federatie verder uit te bouwen. De premier van Herceg-Bosna, Prljic, die tevens minister van Defensie is van de Moslim-Kroatische Federatie, heeft bekend gemaakt dat de Moslims en Kroaten er niet in zijn geslaagd overeenstemming te bereiken over een Wet op de Verdediging van de Federatie. Als grootste struikelblok noemde hij het feit dat de Moslims voorstander zijn van een gezamenlijke krijgsmacht, terwijl de Kroaten weliswaar instemmen met een gezamenlijk opperbevel, maar daaronder twee afzonderlijke krijgsmachten (een Kroatisch en een Bosnisch) in stand willen houden.

Deze meldingen onderstrepen eens te meer dat de Kroaten ernaar blijven streven de exclusieve macht over de "Kroatische" delen van Bosnië-Herzegovina te behouden, en deze in ieder geval niet willen overdragen aan de Federatie. De vorming van een gezamenlijke krijgsmacht zou inhouden dat Moslims, die een veel groter aandeel van de bevolking van de Federatie uitmaken dan de Kroaten, greep krijgen op de verdediging van de "Kroatische" gebieden in Bosnië-Herzegovina. Dit wordt door de Kroaten categorisch afgewezen. Deze ontwikkeling kan negatieve invloed hebben op de onderlinge (militaire) samenwerking tussen Kroaten en Moslims. Op langere termijn moet zeker ook rekening worden gehouden met nieuwe militaire confrontaties.

Kroatië

De Kroatische minister van Defensie Susak heeft verklaard dat Kroatië zijns inziens een gelegenheid voorbij heeft laten gaan om te interveniëren in de Krajina naar aanleiding van de betrokkenheid van eenheden van de Krajina bij de strijd om de Bosnische enclave Bihac. Volgens Susak hebben "westerse landen" er bij Kroatië op aangedrongen zich terughoudend op te stellen. Overigens stelde hij dat een gewapend optreden tegen de Krajina altijd nog mogelijk is; hij onderstreepte dat de val van Bihac voor Kroatië een casus belli zou zijn.

Op 1 december zou een groep Bosnische Serviërs de grens met de Krajina hebben overschreden, daar een zevental Oekraïense VN-militairen in gijzeling hebben genomen en dezen hebben overgebracht naar

[REDACTED]

Bosnisch-Servische gebieden. Dit is uitermate opmerkelijk, omdat hiermee de Serviërs niet alleen de VN provoceren, maar ook Kroatië. Door deze schending van Kroatisch grondgebied zal de reeds bestaande druk vanuit de bevolking en de strijdkrachten om over te gaan tot militair optreden tegen de "Servische" gebieden toenemen. Bovendien zou het gemelde incident als rechtvaardiging daartoe kunnen worden gebruikt.

Het parlement van de Krajina heeft vorige week alsnog ingestemd met het beginsel-akkoord over verbetering van de economische betrekkingen met Kroatië. Dit akkoord is inmiddels ondertekend; een gemengde commissie zal de afspraken nader uitwerken. Aanvankelijk hadden de regering en het parlement van de Krajina het akkoord verworpen, omdat zij vreesden dat sommige daarin gehanteerde omschrijvingen en bepalingen zouden kunnen worden gezien als stappen op weg naar herintegratie van de Krajina in het Kroatische staatsverband. Milosevic heeft echter bij de Kroatische Serviërs aangedrongen op flexibiliteit, in de hoop dat daardoor een verdere verlichting van de internationale sancties tegen "Joegoslavië" dichterbij kan worden gebracht. Ook de dreiging van Kroatisch militair geweld tegen de Krajina zal voor de Kroatische Serviërs een factor kunnen zijn geweest om alsnog in te stemmen met dit principe-akkoord. Overigens moet erop worden gerekend dat beide partijen de op te richten commissie met additionele problemen zullen confronteren. Daardoor kan de praktische uitvoering van het akkoord nog ernstig worden bemoeilijkt.

Ook EU-bemiddelaar Owen heeft erop gewezen dat uitvoering van de bedoelde overeenkomst in de praktijk verre van zeker is, en sterk verband houdt met de verdere vorderingen in het vredesproces in Kroatië. Zoals reeds eerder gemeld, blijft Kroatië streven naar uitvoering van het VN-vredesplan, dat de Krajina als een integraal deel van Kroatië presenteert, terwijl de Serviërs ieder herstel van het Kroatische gezag afwijzen. Het jongste akkoord zal naar alle waarschijnlijkheid aan die controversie niets veranderen.

[REDACTED] melden dat Kroatische autoriteiten zich uitermate negatief hebben uitgelaten over de VN en de NAVO, maar ook andere instanties (met name de EU-missie) omdat deze niet in staat zijn geweest de Servische agressie bij Bihac te beteugelen. Deze opstelling contrasteert met het enthousiasme dat Kroatische functionarissen een week tevoren ten toon hadden gespreid naar aanleiding van de NAVO-luchtaanvallen op (Bosnisch- en Kroatisch-)Servische doelen. Van Kroatische als Servische zijde moet rekening worden gehouden met tegenwerking, en van Servische zijde in het uiterste geval zelfs met represailles tegen personeel van VN, EU of NAVO.

In UNPA-west zijn vorige week drie Servische politie-agenten vermoord. Uit meldingen van [REDACTED] blijkt dat de moorden op professionele wijze zijn uitgevoerd. Servische functionarissen hebben reeds uiting gegeven aan de vrees dat de moorden het werk zijn van speciale eenheden van de Kroatische politie, die in de UNPA zijn geïnfiltrerd met als doel incidenten te creëren. Er zijn

echter geen aanwijzingen die dat bevestigen. Het genoemde incident zal echter het zijne bijdragen aan de oplopende spanningen rond de Krajina.

Op 3 december heeft zich een zware explosie voorgedaan op het vliegveld Pleso bij de Kroatische hoofdstad Zagreb. UNPROFOR meldt dat het vermoedelijk een helikopter betrof die vrijwel elke nacht vanuit Pleso vertrekt naar Bihac om de (Kroatische en) Moslim-troepen van munitie te voorzien. Kennelijk baren deze vluchten, die een schending vormen van het vliegverbod boven Bosnië-Herzegovina, bij UNPROFOR in Kroatië nauwelijks opzien. Vermoedelijk betreft het een ongeluk. Er moet echter op gewezen worden dat Bosnisch-Servishe functionarissen, onder wie Karadzic, onlangs hebben bedreigd met terroristische aanslagen in Kroatië zelf als reactie op de Kroatische betrokkenheid bij de strijd in Bosnië-Herzegovina. Er is echter geen reden om aan te nemen dat (Bosnische) Serviërs voor de explosie op Pleso verantwoordelijk zijn geweest.

Conclusie/voorzicht

Er is nog geen enkel uitzicht op een doorbraak in het vredesoverleg in Bosnië-Herzegovina. Moslims en Serviërs blijven diametraal tegengestelde uitgangspunten presenteren. Aanvaarding door de Bosnische Serviërs van de nu herziene voorstellen van de Contactgroep blijft in de praktijk op korte termijn vrijwel uitgesloten.

Zowel de Bosnische Serviërs als de Moslims blijven UNPROFOR en de VN beschuldigen van partijdigheid. Met name de Moslims, maar ook de Serviërs, hebben er echter in de praktijk weinig belang bij op korte termijn een aftocht van UNPROFOR uit Bosnië-Herzegovina te provoceren.

De Bosnische Kroaten blijven er naar streven de invloed van de Moslims in de "Kroatische" gebieden van Bosnië-Herzegovina tot een minimum te beperken. Dit Bosnisch-Kroatische beleid zal ook in de toekomst leiden tot onderlinge frictie. De implementatie van de overeenkomst tot vorming van een gezamenlijke Federatie zal daardoor op grote problemen blijven stuiten.

Ondanks de recent gesloten overeenkomst omtrent intensivering van de onderlinge economische betrekkingen blijft er sprake van fundamenteel tegengestelde posities tussen Kroatië en de Krajina met betrekking tot het verdere vervolg van het vredesproces. De uitvoering van het genoemde samenwerkingsakkoord is in de praktijk uiterst onzeker. Kroatische militaire operaties tegen de Krajina blijven tot de mogelijkheden behoren, wanneer vooruitgang in het overleg over de toekomst van de Krajina uitblijft. Daarbij is zeker denkbaar dat ontwikkelingen in Bosnië-Herzegovina zullen bijdragen aan een klimaat waarin een gewapend treffen in Kroatië dichterbij wordt gebracht.